

Conclusion. *Inequality in all systems existed and excited people in all ages. Socio-economic heterogeneity of the society and unequal distribution of resources is one reason for assigning by some people power, property, prestige, and the absence of these determinants in others reduces the possibility of full development. The general trend, which is observed in the world and in almost all countries in recent decades – a growing inequality in the various segments of public life, which naturally affects the quality of economic development.*

Keywords: *inequality; socio-economic inequalities; determinants of inequality; sustainable development.*

Одержано редакцією 08.04.2017 р.
Прийнято до публікації 12.04.2017 р.

УДК 351.84.

Самойлик Юлія Василівна

к.е.н., доцент, докторант,

Полтавська державна аграрна академія

e-mail: julija_s84@mail.ru

РОЗВИТОК: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ЙОГО ВИДІВ

Анотація. У статті набули подальшого розвитку науково-концептуальні підходи щодо виявлення сутності категорії “розвиток” та її соціально-економічної основи. Запропоновано авторське визначення даної категорії, яке доцільно інтерпретувати як безповоротний, ціленаправлений, закономірний процес зміни стану, рух вперед за межами оболонки об’єкта у всіх його сферах, поштовхом до чого є синергічний ефект взаємодії всіх елементів системи (об’єкта розвитку) під дією прогресивних чинників, розширеного відтворення та відновлення, і включає в себе ріст, зростання і трансформацію структуроутворювальних елементів об’єкта. Удосконалено класифікацію видів розвитку на основі узагальнення існуючих наукових підходів та власної концепції, основою якої є висхідний характер розвитку. Зокрема, запропоновано такі ознаки: за характером змін; за фактором змін; за об’єктом; за середовищем впливу; за типом тренда; залежно від ролі суб’єкту; за метою; залежно від складності змін; за функціональною сферою; за комплексністю змін; залежно від корпоративної стратегії.

Ключові слова: *розвиток; соціально-економічний розвиток; види розвитку; класифікаційні ознаки; результати розвитку.*

Постановка проблеми. В умовах перманентності економічного середовища, прискорення процесів виробництва товарів та їх кругообігу відбуваються постійні зміни на різних рівнях – окремих суб’єктів господарювання, регіональних та глобальних соціально-економічних системах. Такі перетворення характеризує категорія “розвиток”.

Розвиток у сучасному широкому розумінні – це безповоротний, ціленаправлений, закономірний процес зміни стану, рух вперед за межами оболонки об’єкта у всіх його сферах, поштовхом до чого є синергічний ефект взаємодії всіх елементів системи (об’єкта розвитку) під дією прогресивних чинників, розширеного відтворення та відновлення, і включає в себе ріст, зростання і трансформацію структуроутворюючих елементів об’єкта.

Дану категорію можна вживати в різних сферах – біологія, медицина, філософія, політологія, педагогіка. При цьому, значної уваги потребує соціально-економічний аспект розвитку. По-перше, у даній сфері сутність категорії “розвиток” є найбільш багатогранною. По-друге, у науковому світі саме соціально-економічна сутність розвитку викликає найбільшу полеміку. По-третє, в сучасних умовах сутність соціально-економічного розвитку постійно змінюється, виникають нові його види, чинники формування та ознаки. Зазначені аспекти зумовлюють необхідність проведення

подальших досліджень соціально-економічної сутності та видів розвитку в нових економічних умовах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій та виокремлення частини нерозв'язаної раніше проблеми. Питання, що стосуються розкриття соціально-економічної сутності та класифікації видів розвитку привертають увагу низки науковців. Зокрема, вагомими є дослідження І. В. Богатирьова [2], К. А. Деевої [3], Л. Д. Забродської [4], Л. С. Запасної [5], І. В. Міняйленко [7], Ю. С. Погорелова [8], К. І. Ткач [9], Л. М. Шимановської-Діанич [11] та ін. Науковці розглядають категорію “розвиток” з різних аспектів, які мають соціально-економічну основу. При цьому вони пропонують низку класифікаційних ознак, за якими доцільно розглядати види розвитку. Детальний аналіз цих підходів дає змогу зробити висновок про суттєву розбіжність у поглядах щодо класифікаційних ознак і видів розвитку в їх межах. Тому виникає необхідність проведення поглиблених досліджень у даній сфері для виявлення чітких ознак класифікації та з'ясування сутності видів розвитку в сучасних умовах.

Метою статті є розвиток науково-концептуальних підходів щодо виявлення соціально-економічної сутності категорії “розвиток”, удосконалення підходів до класифікації видів розвитку.

Викладення основного матеріалу. Соціально-економічна сутність розвитку полягає в тому, що даний процес є позитивним висхідним рухом, що передбачає зміни в структурі об'єкту та його поліпшення. Розглядаючи соціально-економічну сутність розвитку, варто проаналізувати структуроутворюючі елементи даної категорії. Зокрема, варто з'ясувати різницю між поняттями “ріст” і “зростання”. Ріст – це збільшення кількісних показників, зростання – це позитивна зміна (покращення) якісних показників. Так само ріст і зростання – це елементи розвитку, крім того, вони можуть бути і його результатом, причому їх доцільно розглядати як у сукупності, так і розділено.

Рух – це динамічний процес зміни стану, який може здійснюватись в різних напрямках, при цьому зміни в об'єкті можуть взагалі не відбуватися; рух є невід'ємним елементом розвитку, оскільки у будь-якому випадку розвиток є динамікою. Зміна – це перетворення об'єкту, зокрема його стану, виду, структури, властивостей, заміна одного елементу на інший, декомпонування; зміна не обов'язково означає рух. Вона може здійснюватись у статичному об'єкті. Будь-який розвиток включає в себе трансформацію – процес зміни структури, пристосування об'єкта до нових умов (рух і зростання однозначно провокують трансформацію, оскільки структура при цьому змінюється).

Прогрес – це складніше поняття, яке, з одного боку, можна розглядати як фактор розвитку, а з іншого, – як його результат. Регрес і деградація – це результати розвитку, які виникли унаслідок деструктивного впливу чинників, і є етапами фази спаду соціально-економічного циклу.

Важливими детермінантами розвитку є відтворення і відновлення, які є невід'ємними елементами функціонування системи, однак не завжди передбачають розвиток. Відтворення – постійно повторюваний процес повернення до початкового стану об'єкта за допомогою зовнішніх дій (втручання). Вона може бути простим (відтворення до початкового стану), розширеним (у результаті якого відбувається збільшення кількісних та (або) покращення якісних характеристик) та звуженим (у результаті якого відбувається зменшення кількісних та (або) погіршення якісних характеристик). Відновлення – це природний процес повернення до попереднього стану.

Розглядаючи сутність розвитку, доцільно розглянути його види. Питання класифікації видів розвитку широко досліджене у сучасних працях. Зокрема, Капліна А. С. [6], Федорченко В. К., Лук'янова Л. Г., Мініч І. М. [10] виділяють такі види розвитку: екстенсивний, інтенсивний, екзогенний, індивідуальний. Афанасьєв І. В. пропонує розглядати розвиток за напрямками (кількісний, структурний, якісний) [1]. Забродська Л. Д. пропонує такі види розвитку, як ринковий, організаційний, діловий [4].

Деева К. А. виділяє дві групи видів розвитку: перша група – антикризовий, сталий, екологічний, економічний; друга група – розвиток продукту, розвиток технологій, розвиток персоналу, екстенсивний розвиток, інтенсивний розвиток, розвиток ринку [3].

Науково обґрунтованим є підхід І.В. Міняйленко, яка детально досліджує прояви просторового розвитку і виділяє такі його види: економічний, інноваційний, соціальний, екологічний [7].

Крім зазначених підходів, доцільно розглянути наукові узагальнення, які представлені в табл. 1. Доцільно звернути увагу на точку зору Ю.С. Погорелова, який запропонував поділяти розвиток за характером змін на екстенсивний та інтенсивний, при цьому автор ототожнює їх відповідно з еволюційним і трансформаційним. У той же час, І. В. Богатирьов і Л. М. Шимановська-Діанич ідентифікують еволюційний розвиток із рівномірним, а революційний з нерівномірним і виділяють їх в межах ознаки динаміка (швидкість) змін, а за характером змін науковці пропонують розглядати спрямований, циклічний і спіральний види розвитку. Шимановська-Діанич Л. М. екстенсивний (кількісний) та інтенсивний (якісний) розглядає за рівнем ресурсного забезпечення.

Таблиця 1

Концептуальні підходи щодо класифікації видів розвитку

Автор	Класифікаційні ознаки	Види розвитку
Погорелов Ю.С. [8]	Характер змін	екстенсивний (еволюційний), інтенсивний (трансформаційний)
	Джерело	екзогенний, ендегенний
	Масштаб та складність об'єкта	індивідуальний, загальний
	Форма	прямолінійний, драбинно-поступальний, ламаний, хвилеподібний, спіралеподібний
	Представлення суб'єкту	проективний, непротективний
	Виділення вектору розвитку	векторний, квазі-хаотичний
	Комплексність змін	однопроектний, односферний, багатосферний, холічний
	Кількісна характеристика	прогресія, дегресія, пульсація, незмінність
Богатирьов І.В. [2]	Масштаби змін	загально-корпоративний, локальний
	Якість змін	прогресивний, регресивний
	Об'єкт змін	організаційний, техніко-технологічний, соціальний, економічний
	Характер змін	спрямований, циклічний, спіральний
	Тип тренда	лінійний, нелінійний
	Динаміка змін	рівномірний (еволюційний), нерівномірний (революційний)
	За природою ключового критерію	абсолютний, відносний
	Від рівня невизначеності процесів	прогнозований (достовірний), випадковий
	Від основи змін	екстенсивний (кількісний), інтенсивний (якісний)
	Можливості управління змінами	керований, спонтанний
	Від корпоративної стратегії	адаптивний, реактивний, випереджаючий
	Від складності змін	елементний, інтегральний, системний
	Від мети змін	простий, розширений

Л.М. Шимановська-Діанич [11]	Об'єкт змін	організаційний, техніко-технологічний, соціальний
	За масштабом змін	загальносистемний, локальний
	За характером зміни якісних параметрів	прогресивний, економічний, регресивний
	За типом тренду	лінійний, нелінійний
	За характером змін	спрямований, спіральний, циклічний
	За швидкістю	еволюційний (рівномірний), революційний (нерівномірний)
	За природою ключового критерію	абсолютний, відносний
	За рівнем невизначеності критерію	реальний (прогнозований), випадковий
	За рівнем ресурсного забезпечення	екстенсивний (кількісний), інтенсивний (якісний)
	За можливістю управління змінами	керований, спонтанний
	За загально корпоративною стратегією	адаптивний, випереджаючий, реактивний
	Залежно від мети	простий, розширений
	За рівнем складності	елементний, системний, інтегральний
	За середовищем розвитку	внутрішній, змішаний, зовнішній
За терміном розвитку	ретроспективний, поточний, перспективний	
За потенціалом розвитку	виробничий, маркетинговий, трудовий, фінансовий, управлінський, інноваційний, інформаційний, інтелектуальний, організаційний, технологічний, креативний	
Запасна Л.С. [5]	За середовищем	внутрішній, зовнішній, загальний
	За видом потенціалу	комунікаційний, інноваційний, маркетинговий, фінансовий, управлінський, виробничий, трудовий, мотиваційний
	За часом	ретроспективний, поточний, перспективний
Ткач К.І. [9]	За темпом	повільний; помірний; швидкий

Джерело: узагальнено автором за [2,5,8,9,11]

Тобто в межах перелічених ознак присутня наукова полеміка. На нашу думку, ознака “характер змін” є досить узагальненою, її доцільно вживати для поділу розвитку на еволюційний та революційний, оскільки саме такі види змін дали поштовх до формування “теорій розвитку”. Еволюційний розвиток передбачає поступові зміни, революційний – стрибкоподібні. Ототожнення еволюційного розвитку з екстенсивним є недоцільним, оскільки еволюція може передбачати зміну як кількісних, так і якісних параметрів. Екстенсивний та інтенсивний види розвитку доцільно розглядати за такою ознакою, як фактор змін. Говорити про трансформаційний розвиток не доцільно, оскільки трансформація (перебудова структури) – це складова будь-якого розвитку, а не його вид.

Вважаємо за необхідне удосконалити класифікацію за ознакою “об'єкт розвитку”. На нашу думку, в її межах варто виділити такі види розвитку: організаційний, зокрема розвиток підприємства, розвиток ринку, регіональний розвиток, розвиток продукту, розвиток соціуму, держави. Поділ розвитку за джерелом на екзогенний та ендегенний

доцільно розглядати за такою ознакою, як середовище впливу. Більш вдалою, на нашу думку, є класифікаційна ознака, запропонована Богатирьовим І. В. за типом тренда – лінійний і нелінійний, ніж за формою (Погорелов Ю. С.) – прямолінійний, драбинно-поступальний, ламаний, хвилеподібний, спіралеподібний. Оскільки згідно наших концептуальних підходів, розвиток – це лише висхідний рух, тому вищеперелічені види не відповідають даній концепції, так як передбачають рух назад. Ця ознака більше властива для характеристики соціально-економічного циклу. Доцільно виключити із загальної класифікації ознаки “якість змін” (прогресивний, регресивний), а також “кількісна характеристика” (прогресія, дегресія, пульсація, незмінність), оскільки вони передбачають негативний вектор.

Потребують детального розгляду такі ознаки, як представлення суб’єкту (проектований, непроектований) та виділення вектору розвитку (векторний, квазі-хаотичний). Ми вважаємо, що будь-який розвиток має вектор, який направлений від початкової точки до наступної, тому стверджувати про існування розвитку без вектору не доцільно. Досить схожі ознаки можна простежити у І. В. Богатирьова (рівень невизначеності процесів: прогнозований (достовірний), випадковий; можливості управління змінами: керований, спонтанний). Ці ознаки можна об’єднати в одну. При цьому: ознаку “представлення суб’єкту” можна назвати “залежно від ролі суб’єкту”, в її складі доцільно виділити такі види розвитку, як проектований (програмно-цільовий, прогнозований, керований) та непроектований (квазі-хаотичний, спонтанний, непрогнозований). Класифікувати розвиток за ознакою невизначеності процесів не доцільно, оскільки невизначеність – це чинник, який впливає на процес розвитку. Ознака “від мети змін” (простий, розширений) стосується не розвитку, а відтворення, що може бути лише елементом розвитку. У той же час, за метою пропонуємо розглядати такі види розвитку: антикризовий, сталий, реструктуризаційний, наступальний.

Ми цілком погоджуємось із доцільністю виділення розвитку за ознакою “від складності змін” (елементний, інтегральний, системний) і вважаємо за доцільне доповнити її такими видами розвитку, як просторовий та глобальний.

Шимановська-Діанич Л. М. виокремлює таку ознаку, як потенціал розвитку (виробничий, маркетинговий, трудовий, фінансовий, управлінський, інноваційний, інформаційний, інтелектуальний, організаційний, технологічний, креативний), таку ж ознаку пропонує і Л.С. Запасна (комунікаційний, інноваційний, маркетинговий, фінансовий, управлінський, виробничий, трудовий, мотиваційний). На нашу думку, доречніше дану ознаку назвати “за функціональною сферою”, оскільки саме всі перелічені види розвитку залежать від функцій, що виконує об’єкт. Також вважаємо за доцільне уточнити класифікаційну ознаку терміном розвитку, запроповану Л.М. Шимановською-Діанич: ретроспективний, поточний, перспективний. Даний підхід суперечить нашій концепції висхідного розвитку, проте виділення такої ознаки є доцільним. Ми вважаємо за необхідне її удосконалити таким чином: за тривалістю (довгостроковий (тривалий), середньостроковий, короткостроковий). Отже, можемо запропонувати авторський підхід щодо класифікації видів розвитку (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація видів розвитку (авторський підхід)

Класифікаційні ознаки	Види розвитку
За характером змін	еволюційний; революційний.
За фактором змін	екстенсивний; інтенсивний.
За об’єктом	організаційний, зокрема розвиток підприємства; розвиток ринку; регіональний розвиток; розвиток продукту; розвиток соціуму; держави.
За середовищем впливу	екзогенний; ендогенний.

За типом тренда	лінійний; нелінійний.
Залежно від ролі суб'єкту	проектований (програмно-цільовий, прогнозований, керований); непроєктований (квазі-хаотичний, спонтанний, непрогнозований).
За метою	антикризовий; сталий; реструктуризаційний; наступальний.
Залежно від складності змін	елементний; інтегральний; системний; просторовий; глобальний.
За функціональною сферою	виробничий; інноваційний; маркетинговий; інтелектуальний; персоналу; організаційний; мотиваційний; технологічний; економічний; комунікаційний; фінансовий; екологічний; інвестиційний; інформаційний; управлінський; креативний.
За комплексністю змін	однопроектний; односферний; багатосферний; холічний.
Залежно від корпоративної стратегії	адаптивний; реактивний; випереджаючий.

Джерело: розроблено автором

Згідно даної класифікаційної системи можна зробити висновок про багатогранну сутність розвитку. Будь-який розвиток є поєднанням нижче наведених видів, оскільки дані класифікаційні ознаки характеризують різні сторони і сфери розвитку.

Розглядаючи сутність розвитку, варто приділити увагу його результатам. Вони насамперед залежать від потенціалу та детермінантів розвитку. Потенціал розвитку характеризує сукупність властивостей об'єкта приймати зміни та перетворювати їх на позитивні ефекти, а також ступінь докорінності та частота змін. Щодо детермінантів, то їх доцільно розглядати за такими ознаками: за середовищем (зовнішні (екзогенні), внутрішні (ендогенні)); а також загальні та специфічні.

Висновки та перспективи подальших розвідок. У сучасних умовах категорія “розвиток” є однією із домінуючих в соціально-економічному просторі. В умовах глобалізації її сутність та види постійно змінюється та набуває нових рис. Основою розвитку є висхідний вектор, тобто перехід від поточного стану до іншого (кращого). У зв'язку з таким обмеженням виникає необхідність відсікання таких видів розвитку, як регресивний, негативний. У зв'язку із подібністю деяких ознак, пропонованих різними науковцями, для формування чітких меж доцільне їх об'єднання та уточнення. Таким чином, запропоновано такі класифікаційні ознаки видів розвитку: характер змін, фактор змін, об'єкт, середовище впливу, тип тренда, роль суб'єкта, мета, складність змін, функціональна сфера, комплексність змін, залежність від корпоративної стратегії.

Важливе значення має оцінювання результатів розвитку, які можуть бути як позитивними, так і негативними. При цьому доцільно говорити про регрес, як результат розвитку, а також як одну із стадій соціально-економічного циклу, яка є поштовхом до подальшого розвитку – початок наступного соціально-економічного циклу.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі дослідження полягають в обґрунтуванні впливу глобалізації на соціально-економічний розвиток.

Список використаної літератури

1. Афанасьев И. В. Управление развитием предприятия : монография / И. В. Афанасьев, В. Д. Рогожин, В. И. Рудика – Харьков : ИНЖЕК, 2003. – 184 с.
2. Богатирьев И. О. Эффективность развития предприятия / И. О. Богатирьев // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 8. – С. 79.
3. Деева К. А. Поняття та сутність розвитку підприємства / К. А. Деева // Культура народів Причорномор'я. – 2011. – № 202. – С. 25-28.
4. Забродська Л. Д. Стратегічне управління: реалізація стратегії : навч. посібник для студ. екон. спец / Забродська Л. Д. – Харків : Консул, 2004. – 208 с.

5. Запасна Л. С. Економічна сутність розвитку підприємства / Л. С. Запасна // Проблеми матеріальної культури. Економічні науки. – 2007. – № 2. – С. 32–37.
6. Капліна А. С. Організаційно-економічний механізм управління розвитком підприємств готельного господарства : дис.канд. екон. наук / А. С. Капліна; 08.00.04 – економіка та упр. підприємствами (за видами екон. діяльн.). – Полтава: ВНЗ “Укоопспілки” “Полтавський університет економіки і торгівлі”, 2016. – 247 с.
7. Міняйленко І.В. Просторовий розвиток регіону: еволюція сучасних уявлень щодо сутності категорії / І.В. Міняйленко // Ефективна економіка. – 2013. – № 11. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2518>
8. Погорелов Ю. С. Розвиток підприємства: поняття та види / Ю. С. Погорелов // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 10. – С. 51–59.
9. Ткач К. І. Теоретичні засади поняття “розвиток підприємства” / К. І. Ткач // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 26. – С. 109-113.
10. Федорченко В. К. Аналіз стану та проведення сертифікації туристських та готельних послуг в Україні: узагальнення та розробка рекомендацій / В. К. Федорченко, Л. Г. Лук’янова, І. М. Мініч // Наук. записки КІТЕП. – Київ : Знання України, 2002. – Вип. 2 – С. 140– 150.
11. Шимановська-Діанич Л. М. Управління розвитком персоналу організації : теорія і практика : монографія / Л. М. Шимановська-Діанич. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – 462 с.

References

1. Afanas'ev, Y. V., Rohozhyn, V. D., Rudyka, V. Y. (2003), *Upravlenye razvytyem predpriyatiya* [Management of enterprise development], YNZhEK, Khar'kov, Ukraine.
2. Bohatyryov, I. O. (2006), Efficiency of enterprise. *Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 8, p.79
3. Dyeyeva, K.A., (2011), The concept and essence of the company. *Kul'tura narodov Prychernomor'ya*. no. 202. pp. 25-28.
4. Zabrods'ka, L. D. (2004), *Stratehichne upravlinnya: realizatsiya stratehiyi* [Strategic management: implementation strategy], Konsul, Kharkiv, Ukraine.
5. Zapasna, L.S. (2007), The economic essence of enterprise's. *Problemy materyal'noy ku'tury. ekonomycheskye nauky*, no. 2, pp. 32–37.
6. Kaplina, A.S. (2016), Organizational-economic mechanism of development of hotel industry enterprises, Ph.D. Thesis, Economics and management of national economy, institution of higher education “Ukoopspilka” “Poltava University of Economics and Trade”, Poltava, Ukraine.
7. Minyaylenko, I.V. (2013), The spatial development of the region: the evolution of modern ideas about the nature category. *Efektivna ekonomika*. no. 11. [Online], available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2518>.
8. Pohoryelov, Yu.S (2009), Enterprise's development: concept and types. *Aktual'ni problemy ekonomiky*. no. 10., pp. 51–59.
9. Tkach, K.I. (2014), The theoretical basis of the concept of “enterprise development”. *Naukovyy visnyk Bukovyns'koho derzhavnoho finansovo-ekonomichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. no. 26, pp. 109-113.
10. Fedorchenko, V.K., Luk'yanova, L.H., Minich, I.M. (2002). Analysis and certification of tourist and hotel services in Ukraine: synthesis and recommendations. *Nauk. zapysky KITEP*, no. 2, pp. 140– 150.
11. Shymanovs'ka-Dianyach, L.M. (2012), *Upravlinnya rozvytkom personalu orhanizatsiyi : teoriya i praktyka* : [Management of personnel development organization: theory and practice], PUET, Poltava.

Samoilyk Iuliia Vasylivna

PhD in economis, associate professor, doctoral candidate,
Poltava State Agrarian Academy,
julija_s84@mail.ru

DEVELOPMENT: SOCIAL AND ECONOMIC ESSENCE AND CLASSIFICATION

Introduction. *Socio-economic aspects of development requires special care. First, the essence of the category “development” is the most versatile in the field. Secondly, the socio-economic development is the essence of the most controversial in the scientific world. Third, the essence of social and economic development is constantly changing, there are new kinds of it, and the factors shaping features. These aspects determine the need for further research of socio-economic essence and type of the new economic conditions.*

Purpose. *The research aims at development of scientific and conceptual approaches to identify the social and economic nature of the category of “development”, improving approach to the classification of development.*

Results. *Socio-economic development is a positive ascending movement, which involves changes in the structure of the object and its improvement. It proved that the development of current broadest*

sense is irreversible, signifies our strong, natural process of changing the state to move forward beyond the shell object in all its areas, the impetus for which there is a synergistic effect interaction of all elements of the system (of the object) under advanced factors of expanded reproduction and recovery, and includes growth and transformation elements of the object. The approaches for improving the classification of development have been suggested.

Originality. *Scientific and conceptual approaches to identify the nature of the category of “development” and its socio-economic base were further developed in the article. Author’s definition of this category has been proposed. Classification of development, which based on a synthesis of existing research approaches, has been suggested. The basis of the concept is ascending character of development. Specifically, the following features offered: the nature of the change; factor for the change; the object; impact on the environment; the type of trend; depending on the role of the subject; for the purpose; depending on the complexity of the change; by functional areas; complexity for change; depending on corporate strategy.*

Conclusion. *Category “development” is the dominant in socio-economic environment. Its essence and types changing constantly and acquires new features in the context of globalization. Basis of development is positive vector, the transition from the current state to another (better). The necessity of cutting off these kinds of as regressive, negative arising from such limitations. The results of development can be both positive and negative. Prospects for further research in this direction is to substantiate the impact of globalization on socio-economic development.*

Keywords: *development; socio-economic development of species; classification criteria; the results of development.*

*Одержано редакцією 28.03.2017 р.
Прийнято до публікації 02.03.2017 р.*

УДК 338.46:378.1

Сотула Оксана Віталіївна

к.е.н., доцент,

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

СУЧАСНІ ТРЕНДИ У СФЕРІ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ГЛОБАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Анотація. *У статті обґрунтовано, що вища освіта, дослідження та інновації відіграють ключову роль у підтримці соціальної згуртованості, економічного зростання та глобальної конкурентоздатності країни. Виявлено, що до глобальних тенденцій у сфері вищої освіти початку 21 ст. можна віднести: масовість, диверсифікацію форматів вищої освіти, зміну освітньої парадигми, безперервність освіти, перспективи працевлаштування, якість і забезпечення якості освіти, інтернаціоналізацію вищої освіти, академічну мобільність, інтернаціоналізацію науково-дослідницької роботи, фінансування вищої освіти. Підкреслено, що нова динаміка вищої освіти описується одним словом – «диверсифікація», основною причиною якої стали масовість вищої освіти та розвиток технологій, що сприяють підвищенню доступу до вищої освіти. Обґрунтовано сучасні ключові тенденції, які впливають на безпеку освітнього середовища та конкурентоспроможність вищої освіти. Вказано на доцільність визначення критеріїв національної безпеки в освітній сфері.*

Ключові слова: *вища освіта, глобальні тенденції у сфері вищої освіти, інтернаціоналізація вищої освіти, академічна мобільність, економічна безпека вищої освіти.*

Постановка проблеми. В умовах формування економіки знань система вищої освіти є базою розвитку виробничого апарату економіки, що забезпечує підтримку галузей реального сектора економіки, які є основою соціально-економічного прогресу країни. Вона ж виступає фактором забезпечення поточних і перспективних геополітичних інтересів України як за рахунок залучення до вітчизняних вишів іноземних студентів, так і